

הרב דוד לוי

כולל פוניבז'

בדין כל לנאותו אינו חוצץ בלולב ובשופר

א.

שופר שציפהו זהב טעם הפסול

תנן במתני' דר"ה (כו, ב): "שופר של ראש השנה של יעל פשוט ופיו מצופה זהב". ומותיב הש"ס (שם, כו, א) מהא דשנינו בברייתא שציפוי זהב הרי הוא פוסל את השופר, ופריך הגמ': "והתניא ציפהו זהב במקום הנחת פיו פסול, שלא במקום הנחת פיו כשר. אמר אביי כי תנן נמי מתניתין שלא במקום הנחת פה תנן".

ונפסק להלכה ברמב"ם (הל' שופר פ"א ה"ו), ובשו"ע (או"ח תקפו, טז), ששופר שציפהו במקום הנחת פיו פסול, ויש בציפהו זהב כמה חילוקי דינים, יעויין במפרשים ובנו"כ.

ובטעם הדבר שציפהו זהב פסול, הביא המגיד משנה (שם): "צפהו זהב מבפנים וכו'. ברייתא שם צפהו זהב במקום הנחת פה פסול וכו'. וכתב הרמב"ן ז"ל, וטעמא דפסולא במקום הנחת פה, משום דאיכא הפסק בין פיו לשופר, ושמע מינה שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע בו פסול"^א.

אמנם, רבינו מנוח כתב לפרש באופ"א: "א"נ משום דבעינן קול שופר והכא ליכא קול שופר אלא קול זהב וזה עיקר". ומקור דבריו מרש"י (שם): "שהתקיעה בזהב ולא בשופר". הרי שלא פירשו את החיסרון בציפוי זהב משום חציצה, אלא שעל ידי ציפוי הזהב שוב אין זה קול שופר.

ב.

קושיית החלקת יואב ויסוד האבני נזר ביישוב הדברים

הנה, בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' תלב) כתב לבעל החלקת יואב ליישב את קושייתו, מדוע צפהו זהב במקום הנחת פה פסול משום חציצה, נימא כל לנאותו אינו חוצץ, כפי ששנינו בסוכה (לו, א) לגבי הנוטל לולב עם אגד של זהב, שיוצא יד"ח מחמת דין זה שכל לנאותו אינו חוצץ.

וכתב האבני נזר ליישב^ב, שהגם שדבר הנעשה לנאותו אינו חוצץ, מכל מקום אין זו לקיחה בגופו ממש, ולהכי בתקיעת שופר, שבעינן שיגע בפיו ממש ויתקע, אין מועיל כלל זה של כל לנאותו אינו חוצץ.

א. וכ"כ בחידושי מהרי"ק הלכות שופר (שם) והוסיף: "ועוד כי השופר בראש השנה הוא דומיא מהדברים הנעשים בפנים שהיו בבגדי לבן ביום הכפורים ולא היו בגדי זהב, ג"כ בשופר אינו יכול להיות מצופה בזהב".

ב. והאריך בזה עוד באבני נזר (יו"ד ח"ב סי' רסג ובעוד מקומות). וכ"כ בתפארת ישראל למשניות (זבחים יג, ה).

ומקור דבריו מדברי הרמב"ן (פ"ג דבכורות), גבי ההלכה שמין במינו אינו חוצץ, ומכל מקום בגוונא שצריך שיגע ממש לא מהני מין במינו, מאחר שסוף סוף אין הוא נוגע ממש¹. ועל דרך זו מחדש האבנ"ז, שהוא הדין בכל לנאותו אינו חוצץ, דמכל מקום אין התוקע נוגע בפיו בגוף השופר המצופה זהב.

ובזה ביאר את מה שכתב הרמב"ן בדרשתו לר"ה (ד"ה צפהו זהב) ללמוד מדין זה, שאם הרחיק התוקע את פיו מהשופר ותקע לא יצא. וצריך ביאור, דהתייבח בצפהו שיש חציצה, אולם בהפסק אויר הלא אין חציצה בין פיו לשופר. ולמבואר אתי שפיר, דאף בצפהו זהב אין חציצה מחמת שהוי לנאותו, ומכל מקום אין זו נגיעה ממש, ולהכי אינו יוצא יד"ח, ולמד מזה הרמב"ן שהוא הדין בהפסק אויר בשופר דפסול.

והיה מקום לבאר יסוד זה של האבני נזר, לפי מה שכתב בשו"ת עמק הלכה (ח"א סי' ג), שמין במינו אינו חוצץ, מחמת שדבר שהוא מינו בטל לגבי מינו ורואים אותו כמי שאינו. אולם, במקום שאף אויר פוסל תו מה לי בכך שחזינן למינו כמי שאינו דמכל מקום הלא גם אויר פוסל, דלא הוי נגיעה ממש.

וצריך להוסיף על דבריו, שעל דרך זה כל לנאותו אינו חוצץ, היינו דהיות והנוי הוא טפל, והוא בא רק ליפות את עצמות החפץ, שוב נחשב כמי שאינו.

אמנם, לכאורה אין זה הביאור בסוגייתנו, דהנה הרמב"ן בדרשתו לר"ה (שם) כתב בטעם הדבר שציפהו זהב פסול: "וטעמא דפסול משום דאיכא הפסק בין פיו לשופר, וש"מ שאם הרחיק השופר מפיו ונפח בו ותקע פסול". הרי לפנינו, שלא למד הרמב"ן מהא דהפסק אויר פוסל בשופר, הוא הדין שציפהו זהב פוסל. אלא להיפוך ממש, דהיות וחזינן שציפהו זהב פסול, אותו דין יהא אף בהפסק אויר. ולדברי העמק הלכה הלא יסוד הדין צריך להיות שהפסק אויר פוסל, וממילא שכל לנאותו נמי יפסול, ומדברי הרמב"ן חזינן דלא כדבריו.

ג.

ביאור דברי האבני נזר

וצריך לבאר בזה, דיש מצוות שכל רצון התורה היא שלא יחצוץ דבר בין החפץ בו מקיימים את המצוה לבין גוף האדם, אולם אין תכליתן שתתקיים המצווה במגע האדם ממש. מאידך גיסא, יש מצוות שחפץ התורה הוא שלא רק שלא תהא חציצה בין האדם העושה את המצווה לגוף החפצא של מצווה, אלא יתר על כן, רצון התורה הוא שתתקיים המצווה בגופו ממש של האיש הישראלי.

ודוגמא לדבר ממה שכתב בקצוה"ח (שפב, ב) בשם התורי"ד, שהגם שקיי"ל שלוחו של אדם כמותו (קידושין מא, ב), מכל מקום לא מהני שליח למצווה כגון להניח תפילין בעבור המשלח ולישב בסוכה עבורו. וטעם הדבר, משום שרצון התורה שעל גוף בשרו של המשלח יהא מונח אות התפילין, וכמו כן שגופו ובשרו ממש ישב בסוכה, ולא סגי במה שיש על מצווה זו דין

(ג). אכן, כתב שהתוס' (בכורות ט, א ד"ה אמר רב אשי) בתירוצם הראשון, פליגי על הרמב"ן בזה.

שליחות, דאכתי לא נתקיים התכלית המכוון, שעל גוף המשלח ממש יהיו מונחות רצועות התפילין וכדומה.

ועל דרך זו יש לבאר אף את יסודו של האבנ"ז, שיש מצוות מסוימות שבהן לא סגי בכך שאין דין חציצה, הן מחמת מין במינו אינו חוצץ והן מחמת כל לנאותו אינו חוצץ, דמכל מקום לא נתקיימו הדברים בגוף עושה המצווה ממש, ולא הושגה התכלית הנרצית. ואחר שלמדנו ששופר שצפהו זהב, הגם שאין בו תורת חציצה, מכל מקום היות ולא תקע בפיו ממש לא יצא יד"ח תקיעת שופר, שוב למד מכך הרמב"ן, שאף המרחיק את השופר מפיו ותקע בו לא יצא יד"ח, היות ולא היתה התקיעה בפיו של הגברא עושה המצווה ממש¹.

ואמר לי הגר"א גרבוז שליט"א, דכוונת האבני נזר, שאף דהוי לנאותו, מכל מקום לא הוי צורת התקיעה, שהיא צריכה להתקיים בבחינת אל חיכך שופר, שיהא מגע פיו בשופר.

תוספת הסבר בדברים, יש להביא מדברי הגר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת (מהדו"ק סוס"י רמה), שכתב, לעניין אותיות של ס"ת במקום שהוי מין במינו ממש זה על גב זה, שלכו"ע אינו חוצץ. והקשו לו, מהגמ' בחולין (קמ, ב) דמספקא ליה לגמ' לגבי שילוח הקן האם ביצים זה על גב זה חוצצים אי לאו, ויש צד בגמ' שחוצצים, הגם שהו מין במינו. ולכאורה מוכח דלא כדבריו, אלא שאף מין במינו בשווה לגמרי יתכן שהוי חציצה.

ותירץ הגרש"ק, שיש דברים שעיקר הקפידא לגביהם היא שלא תהא בהם חציצה, ואף אם לא נגע ממש אין בזה בית מיחוש. וכפי שבקבלת הדם עיקר הקפידא היא שלא תהיה חציצה בין הכהן לרצפת העזרה, אולם אם אין חציצה אין בכך כל פסול. ולו יצויר שהכהן יהא מהלך באויר ויעוף, אין בכך כל קפידא כל זמן שאין חציצה בינו לבין הרצפה. וזו הדרך נמי בלולב, שכל הקפידא היא שלא תהא חציצה, ועל כגון זה נאמר שמין במינו אינו חוצץ². אולם, בשילוח הקן לאותו מ"ד שחוצץ, זהו משום שבעינין שהאם תרבוץ על הביצים ממש, ובזה אף שמין במינו אינו חוצץ, מכל מקום אין זה סמוך ממש ונחשב כאויר מפסיק ביניהם, ואין בזה חיוב שילוח הקן. או דילמא, דמין במינו אינו חוצץ כלל ונחשב דבוק ממש.

ד). והגם שאף בלולב לא מהני שליחות, ומכל מקום מהני לקיחה ע"י דבר אחר, היינו משום דיש מצוות שצריכות להתקיים בכוחו של האדם, כמו לולב, ויש מצוות שבעינין שיהיו על ידי מגע גופו של האדם, כמו תפילין ושופר.

ה). וביסוד זה של הגרש"ק, יש ליישב קו' אלימתא שהקשה בשו"ת דובב מישרים (ח"ב סי' לז), דבגמ' בסוטה (לה, ב) מבואר לחד מ"ד שאותן אבנים שהעלו מהירדן סדו אותן בסיד, ולאחר מכן כתבו ישראל עליהן את התורה בשבעים לשון. וצ"ע היאך היו רשאים לסוד את האבנים, הלא נאמר מפורש בתורה"ק 'וכתבת על האבנים', ובהכרח דמה שסדו אותם בסיד היה לנוי ולצרכן ולכך אינו חוצץ. אולם לפי"ד הרמב"ן בבכורות, שמין במינו הגם שאינו חוצץ מכל מקום לא עדיף מאויר. אם כן הכא דכתיב 'וכתבת על האבנים', נימא דבעינין על האבנים ממש, כמו בגדי כהונה שכתוב בהו 'על בשרו', ומספק"ל לגמ' בזבחים האם אויר יפסול, ומאי אהני במה שהיה לנאותו לשיטת הרמב"ן.

אכן, למבואר עתה בדברי הגר"ש קלוגר יש לחלק, שלא כל מקום שכתוב בתורה 'על' פירושו בהכרח ללא חציצת אויר כלל. אלא דיש מקומות שכאשר כתבה התורה 'על' המכוון בזה הוא שלא תהא חציצה, וכפי שהכוהנים הולכים על דם רצפת העזרה ואין זו חציצה הגם שאין הם פוסעין על עצמות העזרה. מאידך, יש מקומות שבהם רצון התורה הוא שתתקיים המצווה בבשרו של היהודי ממש דומיא דתפילין ולא סגי במה שלא יהא הפסק חציצה.

ומעתה הוי מילתא דמסתברא לומר, שבכתיבה על האבנים, אין דין שתתקיים המצווה בגוף החפצא של האבנים, דמה לאבנים

ד.

תמיהות על דרכו של האבני נזר

בעיקר יסודו של האבני נזר לפסול שופר שציפה את פיו בזהב, הגם שאין בזה דין חציצה דמכל מקום אין זה נגיעה בפיו ממש. נראה כי היד רמה בסנהדרין (מח, ב) פליג עליה, וסובר שכל לנאותו נחשב נגיעה בגוף הדבר, שכן הוא כתב בדין תפילין שציפן זהב פסולות מחמת שאינן מן 'המותר בפין'. והוסיף וז"ל: "ואית דאמרי משום דהויא חציצה בין תפילין לבשרו, ולא מסתבר, דהא אמרינן בסוכה (לו, א) דכל לנאותו אינו חוצץ", ע"כ.

מבואר להדיא, שאם נקטינן לדינא דכל לנאותו אינו חוצץ, אף תפילין שציפן זהב יהיו כשרים, ולא אמרינן דסוף סוף אין הן מונחות על בשרו ממש.

ולכאורה אף מדברי הראשונים (שהובאו לעיל אות א'), דביארו בטעם הדבר ששופר שציפהו זהב פסול, לפי שאין זה קול שופר, אלא קול של זהב, אם כן נראה דגם לא סבירא להו כטעמא דהרמב"ן.

אכן, יש להקשות עוד לכאורה על עיקר חידושו של האבני"ז, משיטת התוס' ביומא (נח, א ד"ה מין), דדנה הגמ' (שם): "בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הניח מזרק בתוך מזרק וקבל בו את הדם מהו מין במינו חוצץ או אינו חוצץ". וכתבו התוס', שכל נידון הגמ' הוא רק על מין במינו, משא"כ בכלי שאיננו מינו פשיטא שחוצץ. ונתקשו התוס', דהא קיי"ל (סוכה לח, א) שלקחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה, ואם כן מדוע כלי שאיננו מינו יחוצץ, הלא לא גרע מלקיחה ע"י דבר אחר.

ובתו"ד הביאו ליישב: "וריצב"א תירץ, דבשמעתא גבי כלי שרת מין בשאינו מינו חוצץ בכל ענין, דאפילו אם תמצא לומר דגבי לולב יש חילוק כדפיר', גבי כלי שרת בכל ענין מין בשאינו מינו חוצץ, דנהי דכי עביד כעין בית יד מיקרי לקיחה גבי כלי שרת דכתיב ולקח הכהן לא מיקרי לקיחה בעצמו של כהן".

וצריך ביאור, מהו החילוק בין לולב, שבו מין בשאינו מינו אינו חוצץ בלקיחה, לבין כלי שרת, שבו חוצץ בכל ענין כלי שאינו מינו. והחילוק מבואר בתוס', דשאני כלי שרת, דכתיב בהו 'לקיחה', ואם כן צריך שלקחת הכלי תהא בעצמותו של כהן ולקיחה ע"י דבר אחר שאינו מינו מהווה חציצה.

אלא דמעתה יל"ע על דברי האבני"ז, שאף מין במינו אין זה נחשב כלקיחה בעצמו של כהן, דאם כן נסתרים דבריו מדברי הגמ' ביומא, שהגם שפשיטא לגמ' שלקיחה ע"י דבר אחר שאינו מינו מהווה חציצה דבעינן עצמו של כהן. מדוע אם כן יש צד לגמ' שמין במינו אינו חוצץ, הלא לדברי האבני"ז, אף מין במינו אין זו לקיחה בעצמותו של כהן. ואם כן מאי שנא לקיחה ע"י מין בשאינו מינו, שאין מתקיים בזה 'בעצמו של כהן', לבין מין במינו, שיש צד שמהני.

ולקיום המצווה. אלא בהכרח שהתורה חפצה בזאת שלא יהא הפסק חציצה בין האבנים לכתב, ולזה מהני מה שהיה הסיד לנאות את האבנים, דשוב אין חציצה בין הכתב לאבנים, ואתי שפיר.

אמנם י"ל, דאף האבני נזר כתב דכל דבריו הינם בשיטת הרמב"ן, ודלא כתוס', ואם כן תוס' לטעמייהו דפליגי בהאי מילתא.

ה.

הוכחות מדברי המ"ב דלא כיסוד האבנ"ז

אכן נראה לדון להלכה מהמשנה ברורה בכמה מקומות שפסק לא כשיטת האבנ"ז:

א. כתב המחבר (תקפו סעיף טו) לגבי שופר שצריך שיהא חלול: "לא הוציא זכרותו אלא נקב בו כשר". וכתב עלה המ"ב (ס"ק סז): "כשר - ואפילו לכתחלה מותר לעשות כן דמין במינו אינו חוצץ"¹. וצריך ביאור ליסוד האבנ"ז, שבשופר הגם שאין בדבר חציצה מכל מקום אין זו תקיעה בפיו ממש, ולא מהני בזה מין במינו².

אמנם יש ליישב, דכאן הלא פיו נוגע בשופר ואם כן הוי צורת תקיעה, אלא דבפנים בקול השופר יש חציצה, וכיון דהוי מין במינו שוב אינו מהווה חציצה, וכיון דהוי צורת תקיעה, אם כן שפיר נקב בזכרותו כשר.

ב. בטעם הדבר של ציפהו זהב לשופר לא יצא יד"ח, מבאר המ"ב (שם, סק"ע) שזהו משום שהזהב פוגם את קול השופר ולהכי התקיעה פסולה דלא הוי קול שופר גמור, וכדביארו רש"י ורבינו מנוח, עיי"ש. הרי שלא פירש בטעם הפסול משום שהוי חציצה, אלא משום שקול התקיעה פגום.

ג. עוד כתב המ"ב (שם, ס"ק עה), בביאור הדין שהפסק אויר פוסל בתקיעת שופר ולהכי לא מהני נפיחה באויר ועל ידי כך יצא קול מהשופר. "ונפח בו וכו' - דבעינן שיהא פיו מדובק לשופר וסימנו אל חכך שופר". הרי שהחיסרון בתוקע באויר איננו משום חציצה, אלא דצורת התקיעה היא כאשר פיו דבוק לשופר. וכאשר יש הפסק אויר הרי שחסר בצורת מעשה התקיעה, ומכל מקום אין זה פסול של הפסק וחציצה.

אמנם זו אינה ראייה, כיון דאף לדברי האבני נזר, צורת תקיעה הוי משום "אל חיכך שופר", שאין זו צורת תקיעה אף בציפהו זהב לנאותו, וכן בתקיעה באויר.

ד. במקום נוסף כתב המ"ב (שם, סקנ"ו) על דברי המחבר (שם, סעיף ט'), דשופר שנסדק יש מכשירים בנשתייר שיעור ארבעה גודלים אפילו שלא לצד פיו. וכתב המ"ב: "אפילו שלא לצד פיו - ואע"פ שזה המיעוט שבפיו חוצץ וא"כ יש הפסק בין פיו לשופר לא חיישינן לזה דמין במינו אינו חוצץ ואין אנו רואין אותו כמו ניטל ובשעת הדחק אפשר דיש לסמוך אסברא זו". וגם דין זה איננו עולה בקנה אחד עם דברי האבני נזר, דלא איכפת לן במה שהוי מין במינו, מכל מקום בעינן שיגע פיו בשופר הכשר, ויש לדון בזה.

1. ומקורו מהמג"א (סק"כ) וכ"פ הערוך השולחן (סעיף כו). וע"ע בלבוש (תקפ"ו) שכתב שעדיף ממין במינו, ומה שכתב על דבריו בשו"ת תנא דבי אליהו (סי' מז).

2. שו"ר שעמד בכעין קו' זו המהרש"ם (דעת תורה, קונטרס אחרון להלכות שחיטה סי' כו, ס"ק קכח).

ה. עוד פסק המ"ב בהלכות הנחת תפילין (סי' כז, סקי"ד): "כתב בספר רביד הזוהב נראה דמה שרצועה חוצצת לפעמים בין תפילין לבשרו לא מיקרי חציצה דמין במינו אינו חוצץ. ומלבושי שרד שהעתקתי לעיל בסק"י משמע דנכון לכתחילה להחמיר בזה". והנה, לדברי האבני נור, לא יועיל לכאורה מה שהרצועה היא מין במינו, היות ומכל מקום אין התפילין מונחין על גוף בשר היד.

ו.

תמיהה נוספת מהתוקע עם דם מילה בפיו

עוד יש לעיין על דברי האבנ"ז ממה שכתב המ"ב (סי' תקפד, סקי"ב): "גדול אחד נהג כשהיה מוהל בר"ה לא קנח פיו אחר המילה אלא בפה המלוכלך בדם המילה תקע לערב מילה בשופר ונראה שאעפ"כ יקנח פיו מבחוץ וגם ירחץ ידיו משום כבוד הברכה (מטה אפרים)".

וצריך ביאור, דאף שקיי"ל שלח בלח אינו חוצץ ואף דם לח אינו מהווה חציצה (נפסק להלכה י"ד קצח). אולם הלא כתב הברכ"י (או"ח כז, א) שאף דבר לח חוצץ בתפילין, והביא מקורו מהמשנ"ל (פ"ב מהל' עבודת יוה"כ"פ) וכפי שאויר חוצץ. אם כן חזינן, שהגם שדבר לח איננו חוצץ, מכל מקום לדרכו של האבנ"ז היה צריך להיות שהתקיעה תהיה פסולה בפה עם דם, הגם שאין הוא חוצץ מכל מקום אין תקיעת השופר בעצם פיו של התוקע, ואם כן, תיקשי טובא מדוע כתב המ"ב שאין לנהוג כאותו גדול, לפי שאין זה כבוד הברכה, תיפוק ליה מחמת דהדם, הגם שהוי לח מכל מקום הלא לדעת האבני נור גם דבר שאינו מהווה חציצה, מכל מקום לא הוי מגע, ואם כן שוב הדם יפסול בתקיעת השופר, דמפסיק בין הפה לשופר.

אכן, בדובב מישרים (חלק ב' סימן ל"ז) כתב לחלוק על הברכ"י, ומייסד דבעוד שמין במינו הגם שאינו חוצץ, מכל מקום אין זה לקיחה בגוף הדבר. שונה בתכלית לח בלח שאינו חוצץ ונחשב שנוגע בחפץ בעצמותו.

ומביא ליישב בזה את קושיית השבות יעקב (ח"א סי' טו), דהגמ' בפסחים (סו, ב) ובזבחים (לה, א) איתא, ששבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם ומקשה הש"ס והא דם הוי חציצה? ומשני לח הוא ואינו חוצץ, משמע שאילו היה הדם יבש היה חוצץ. ונתקשה השבו"י, מאי שנא מהמבואר בזבחים (צח, ב). דבטבח שאיננו מקפיד על הלכלוך בדם, אף אם הדם יבש איננו חוצץ. ואם כן, מדוע אצל כוהנים חוצץ דם שאינם מקפידים עליו.

ומתוך הדובב מישרים, דלפי הרמב"ן (בכורות טז), שבמקום שאויר פוסל, גם מין במינו חוצץ, דסוף סוף איננו נוגע בדבר בעצמו ולהכי דם יבש אף שאין מקפידים עליו, מכל מקום חוצץ הוא מחמת שבבגדי כהונה ובעמידת שירות של הכוהנים בעינן שיגע בגוף הדבר ושיעמוד על קרקעית העזרה, מאחר דאף חציצה של רוח פוסלת בהן. ואם כן מקשה הגמ', דהיאך עומדים הכוהנים בעזרה ומשרתים, הלא הדם שנמצא בעזרה חוצץ אף שאינם מקפידים. ומשני דלח בלח אינו חוצץ וזה שפיר נחשב כנגיעה ממש, בשונה ממין במינו ומכל לנאותו ומדבר שאינו מקפיד, דאף שאינם חוצצים מכל מקום אין זה נחשב כנגיעה בעצמות הדבר, ועי' הערה¹⁷.

ומעתה יש ליישב מנהגו של אותו גדול, שתקע בשופר המעורבב בדם המילה לעורר זכור ברית אברהם ועקידת יצחק'. ותמהנו, דהלא מכל מקום לא הוי נגיעה בעצמות השופר לדעת האבנ"ז בשיטת הרמב"ן. אכן, למבואר בדובב מישרים ניחא היטב, דחלוק ביסודו משפט לח בלח, שבזה אחר שאינו חוצץ נחשב כנוגע בגוף השופר, בעוד שמדי דעביד לנאותו, או מין במינו, אין זה תקיעה בעצמות השופר הגם שאינם מהווים חציצה, ודוק.

ח). ולדברי הגרש"ק בשו"ת טוט"ד (מהדו"ק סוס"י רמה הובאו דבריו לעיל אות ג'), לא תיקשי מידי מהליכת הכוהנים בעזרה בתוך הדם, משום שבעמידת הכוהנים חפצה התורה שלא תהא חציצה בין הכוהנים לרצפת העזרה, ואילו יכלו להלך ללא חציצה ולשוט באויר גם היתה מועילה עבודה זו. זאת, בשונה מבגדי כהונה שחפצה התורה שלא רק שלא תהא חציצה אלא שהם יהיו על עצמותו של הכהן. ולפי"ז שפיר יתכן לומר שלח בלח גדרו כמין במינו, אולם שאני שירות הכוהנים והליכתן על דם רצפת העזרה, וכפש"נ.